

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

13 квітня 2017 р.

Київ

№ 11-рк

Міністерство освіти і науки України

Про здійснення заходів,
спрямованих на запобігання
порушенням законодавства про
захист економічної конкуренції
та припинення дій, що мають
негативний вплив на конкуренцію

I. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

За результатами розгляду матеріалів справи № 130-26.13/140-16 про порушення приватним акціонерним товариством «Науково-дослідний інститут прикладних інформаційних технологій» (ідентифікаційний код юридичної особи 30674051) (далі – Інститут) законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 7 частини другої статті 13 та пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку виготовлення карток студентських (учнівських) квитків шляхом створення перешкод доступу на ринок іншим суб'єктам господарювання встановлено обставини, що негативно впливають на ринок виготовлення карток студентських (учнівських) квитків та які можливо усунути шляхом внесення змін до відповідних нормативно-правових актів.

II. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

- (1) Відповідно до Положення про інформаційно-виробничу систему інформаційного документарного забезпечення установ та громадян України в галузі освіти (ІВС «ОСВІТА»), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 10.12.2003 № 811 (зі змінами), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 16.02.2004 за № 201/8800 (далі – Положення про ІВС «ОСВІТА»), ІВС «ОСВІТА» – це комплекс адміністративних, програмних та апаратних засобів, які на основі сучасних інформаційних технологій забезпечують створення єдиного інтегрованого інформаційного середовища України в галузі освіти. ІВС «ОСВІТА» дозволяє створити єдину інформаційну інфраструктуру щодо обробки даних про освіту, забезпечити їх достовірність та цілісність, створити надійні механізми захисту інформації та обмеження доступу до неї. Засоби захисту інформації від несанкціонованого доступу одержують сертифікати ДСТСЗІ СБ України.
- (2) В основу розробки і впровадження ІВС «ОСВІТА» покладено спосіб маркування та ідентифікації документів у галузі освіти як інформації, що міститься в централізованому банку даних і частково відтворена на пластиковій картці документа.

- (3) Згідно з пунктом 5 наказу Міністерства освіти і науки України від 25.10.2013 № 1474 «Про затвердження Положення про студентські (учнівські) квитки державного зразка», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 31.12.2013 за № 2245/24777 (далі – Наказ), керівникам вищих та професійно-технічних навчальних закладів усіх форм власності необхідно забезпечити своєчасне внесення достовірних даних щодо студентів (учнів), зокрема відрахованих, переведених, студентів, яким надано академічну відпустку, до Єдиної державної бази з питань освіти та формування замовлень на виготовлення студентських (учнівських) квитків державного зразка.
- (4) Відповідно до пункту 2.2 цього наказу Головне призначення ІВС «ОСВІТА» полягає у забезпеченні діяльності Міністерства освіти і науки України, закладів та організацій щодо комплексу робіт з інформаційної підтримки функціонування навчальних закладів та підрозділів Міністерства, з надання інформаційно-довідкових послуг державним органам, підприємствам, а також зі створення та обліку документів у галузі освіти. Надання інформаційно-довідкових послуг регулюється Положенням про порядок доступу до бази даних ІВС «ОСВІТА», що затверджується наказом Міністерства освіти і науки України.
- (5) Відповідно до свого призначення головними завданнями ІВС «ОСВІТА» є:
- (а) створення ефективного автоматизованого комплексу для вироблення управлінських рішень у галузі освіти в Україні;
 - (б) створення ефективного автоматизованого комплексу для управління вищим навчальним закладом у складі типової АС «Вищий навчальний заклад»;
 - (в) створення та супроводження єдиної бази даних навчальних закладів України;
 - (г) створення та супроводження єдиної бази даних учнів та студентів в Україні;
 - (д) впровадження реєстру вищих, професійно-технічних та загальних середніх навчальних закладів;
 - (е) отримання та аналіз інформації щодо діяльності освітніх закладів України;
 - (ж) підтримка ведення інформаційної бази Міністерства освіти і науки України щодо документів у галузі освіти, їх власників та методичної бази аналізу фахового складу населення;
 - (з) упорядкування процедур надання відповідно до чинного законодавства пільг учням та студентам;
 - (и) автоматизація збору та збереження інформації, що стосується документів у галузі освіти;
 - (к) автентифікація інформації на різних етапах збору і обробки даних в ІВС «ОСВІТА»;
 - (л) підвищення рівня захисту від підробок документів у галузі освіти;
 - (м) централізація та вдосконалення процесу виготовлення документів у галузі освіти, а також дублікатів їх пластикових карток у випадках втрати або пошкодження;
 - (н) забезпечення цілісності, достовірності та актуалізації інформації щодо виготовлених документів у галузі освіти;
 - (о) ідентифікація виготовлених ІВС «ОСВІТА» документів у галузі освіти;
 - (п) отримання статистичних даних, надання необхідної статистичної інформації державним органам та підприємствам;
 - (р) забезпечення захисту інформації від несанкціонованого доступу відповідно до вимог чинного законодавства.
- (6) Об'єктом автоматизації є Міністерство освіти і науки України у складі центрального та регіональних органів управління, Державна акредитаційна комісія, навчальні заклади, організації та підприємства. Структура об'єкта автоматизації має вигляд мережі, кожному вузлу якої відповідає певний орган управління чи навчальний заклад, що складається з керівника та відповідного персоналу, які проводять діяльність у галузі освіти або

включені до об'єкта автоматизації для інформаційного забезпечення своїх галузевих функцій. Кожен вузол системи має бути акредитованим у встановленому порядку.

- (7) Структура об'єкта автоматизації визначає структуру та взаємозв'язки окремих компонентів ІВС «ОСВІТА» відповідно до розподілу компонентів та засобів системи серед органів та організацій Міністерства освіти і науки України, Державної акредитаційної комісії, державних органів та підприємств, а також згідно зі складом функцій, що виконуються в окремих вузлах обробки інформації.
Загальна структура системи побудована на основі конфігурації окремих її компонентів у єдине середовище та дотримання правил взаємодії й обміну даними.
- (8) Як і об'єкт автоматизації, структура адміністративно-організаційного й інформаційно-програмного забезпечення ІВС «ОСВІТА» має чотири рівні.
- (а) Перший рівень (рівень Міністерства освіти і науки України) складається з центрального вузла, де розташований централізований банк даних ІВС «ОСВІТА» та всі засоби підтримки його функціонування.
На першому рівні також розташовуються спеціальні підсистеми, що забезпечують надання інформаційно-аналітичних даних Міністерству освіти та науки, державним органам та підприємствам згідно з Положенням про доступ до бази даних ІВС «ОСВІТА».
- (б) Другий рівень складається з вузлів, де розташовуються бази даних регіональних центрів та засоби підтримки їх функціонування. Вузли цього рівня відповідають обласним управлінням освіти держадміністрацій та відповідальним органам Державної акредитаційної комісії.
- (в) Третій рівень складається з вузлів, де розташовуються бази даних районного рівня і засоби підтримки їх функціонування. Вузли цього рівня - відділи освіти районних держадміністрацій.
- (г) Четвертий рівень складається з вузлів, де розташовуються бази даних навчальних закладів і засоби підтримки їх функціонування.
- (9) Інформаційними ресурсами в межах цього Положення є первинні і вторинні дані, що відповідно складають первинні та вторинні інформаційні ресурси, а також процедури обробки цих даних. У склад первинних інформаційних ресурсів включаються дані щодо випускників, студентів або учнів, а також первинні дані щодо обліку навчальних закладів. Обробку первинних інформаційних ресурсів та створення вторинних інформаційних ресурсів у рамках ІВС «ОСВІТА» здійснює Інститут на основі використання загальнодержавних класифікаторів та довідників.
- (10) Власником вторинних інформаційних ресурсів є Інститут.
Власники інформаційних ресурсів мають право:
- (а) вибирати та призначати розпорядників, визначати правила обробки інформації, а також можуть встановлювати додаткові умови щодо інформації обробки ІВС «ОСВІТА»;
- (б) перевіряти виконання вимог та умов доручення розпорядникам використання інформації ІВС «ОСВІТА»;
- (в) ініціювати припинення терміну дії доручення розпорядникам використання інформації у разі порушення останніми вимог та умов доручення.
- (11) Власники інформаційних ресурсів зобов'язані:
- (а) визначати умови та механізми захисту при наданні інформації розпоряднику для її використання в ІВС «ОСВІТА» відповідно до призначення системи;
- (б) контролювати зміст та стан інформації в ІВС «ОСВІТА» щодо забезпечення її актуальності та достовірності;

- (в) вирішувати всі правові питання з відповідними державними організаціями;
 - (г) забезпечувати актуальність та достовірність інформаційних ресурсів.
- (12) Користувачі інформаційних ресурсів ІВС «ОСВІТА» та їх повноваження визначаються згідно з Положенням про порядок доступу до бази даних ІВС «ОСВІТА», що затверджується наказом Міністерства освіти і науки України.
Користувачі інформаційних ресурсів ІВС «ОСВІТА» мають право:
- (а) надавати та отримувати інформацію із системи відповідно до повноважень;
 - (б) укладати з розпорядниками інформаційних ресурсів угоди щодо інформаційного обслуговування.
- (13) Користувачі інформаційних ресурсів ІВС «ОСВІТА» зобов'язані:
- (а) використовувати інформаційні ресурси системи відповідно до чинного законодавства та умов угод щодо інформаційного обслуговування;
 - (б) не використовувати отриману з ІВС «ОСВІТА» інформацію з метою завдання шкоди громадянам та організаціям;
 - (в) виконувати правила та умови унеможливлення доступу сторонніх осіб до інформації.
- (14) Користувачами засобів автоматизації ІВС «ОСВІТА» є Міністерство освіти і науки України, інші організації та підприємства.
Користувачі засобів автоматизації ІВС «ОСВІТА» мають право:
- (а) укладати з розпорядниками засобів автоматизації угоди щодо надання і супроводження засобів автоматизації та створення інформаційних ресурсів;
 - (б) використовувати засоби автоматизації, які є загальнодоступними засобами вільного використання;
 - (в) звертатись до розпорядників засобів автоматизації у випадках некоректного функціонування засобів або невідповідності інформації умовам достовірності та актуальності.
- (15) Користувачі засобів автоматизації ІВС «ОСВІТА» зобов'язані:
- (а) використовувати засоби автоматизації системи відповідно до чинного законодавства та умов угод щодо надання і супроводження засобів автоматизації;
 - (б) не використовувати отриману з ІВС «ОСВІТА» інформацію з метою завдання шкоди громадянам та організаціям;
 - (в) виконувати правила оброблення, умови використання інформації ІВС «ОСВІТА» та розмежування доступу до цієї інформації, визначені власниками або розпорядниками інформаційних ресурсів.
- (16) Права та обов'язки інших суб'єктів, що беруть участь в експлуатації, супроводі, технічному обслуговуванні, визначаються відповідними угодами, які укладаються з розпорядником інформаційних ресурсів або розпорядником засобів автоматизації.
- (17) Двадцять другого листопада 2007 року між Міністерством освіти і науки України та закритим акціонерним товариством «Науково-дослідний інститут прикладних інформаційних технологій» (правонаступником якого є ПрАТ «Науково-дослідний інститут прикладних інформаційних технологій») укладено Договір про співробітництво та забезпечення виконання функцій інформаційно-технічного адміністратора ІВС «ОСВІТА», згідно з яким закрите акціонерне товариство «Науково-дослідний інститут прикладних інформаційних технологій», яке є Центральним вузлом ІВС «ОСВІТА», визначено інформаційно-технічним адміністратором ІВС «ОСВІТА». Термін дії договору – до 31 грудня 2018 року.

- (18) Метою укладення зазначеного договору, як впливає з його преамбули, є спільна і погоджена реалізація Міністерством та Інститутом проектів у сфері науково-технічної діяльності, об'єднання зусиль щодо подальшого впровадження і розвитку ІВС «Освіта».
- (19) Відповідно до умов зазначеного договору Інститут забезпечує, зокрема:
- (а) технічний супровід Системи;
 - (б) автоматизацію збору, збереження та оновлення інформації, що стосується випускників, студентів та учнів навчальних закладів України;
 - (в) розробку організаційно-методичного та впровадження програмно-апаратного забезпечення захисту інформації в Системі;
 - (г) розробку, впровадження і супроводження програмного забезпечення для виготовлення студентських та учнівських квитків в інформаційно-виробничих вузлах Системи;
 - (д) розробку та впровадження автоматизованої системи ліцензування й акредитації інформаційно-виробничих вузлів Системи;
 - (е) розробку, впровадження та супроводження програмного забезпечення для вузлів Системи;
 - (ж) ведення, облік, обробку, накопичення і зберігання замовлень на виготовлення документів у галузі освіти на паперових носіях та в електронній формі;
 - (з) своєчасне виготовлення та облік документів у галузі освіти України на базі Системи, а також забезпечення цих процесів необхідним технологічним обладнанням;
 - (и) підвищення якості та ступеня захисту документів на основі використання новітніх технологій та доведення їх до рівнів, що відповідають сучасним вимогам;
 - (к) автентифікацію виданих у рамках Системи документів.
- (20) За зазначеним договором Міністерство та Інститут для досягнення намічених цілей домовилися спільно виконати комплекс, зокрема, таких завдань:
- (а) розробка та впровадження організаційно-методичного, програмного забезпечення повного циклу виготовлення документів про здобуття освіти, вчених звань та наукових ступенів, студентських та учнівських квитків та їх видачі, використовуючи інформаційні та виробничі ресурси Системи.
- (21) З метою виконання положень зазначеного договору Міністерство через уповноважений орган забезпечує:
- (а) розробку загального опису задачі аналізу даних, кінцевої мети аналітичних досліджень, та склад і форми вихідних статистичних даних;
 - (б) визначення складу та основних функцій спеціалізованого програмного забезпечення за поданням інформаційно-технічного адміністратора;
 - (в) розробку нормативних документів стосовно забезпечення захисту інформації в Системі;
 - (г) визначення порядку доступу фізичних та юридичних осіб до інформаційних ресурсів Системи;
 - (д) затвердження та впровадження системи ліцензування та акредитації інформаційних та інформаційно-виробничих вузлів Системи;
 - (е) розробку організаційно-методичного забезпечення процесів інтеграції баз даних Міністерства освіти і науки України, Державної акредитаційної комісії, обласних управлінь освіти і науки, інформаційних вузлів у рамках Системи;
 - (ж) щорічно (не пізніше січня поточного року) вирішення організаційних питань щодо своєчасного надходження замовлень на виготовлення документів та фінансового забезпечення своєчасного виготовлення документів на поточний рік;
 - (з) щорічно необхідний обсяг фінансування для здійснення заходів щодо розвитку та вдосконалення інфраструктури для збирання, оброблення та захисту даних з питань освіти, а також впровадження повного циклу виготовлення документів про здобуття

освіти, присвоєння вчених звань та наукових ступенів, учнівських квитків (для учнів професійно-технічних закладів) та студентських квитків державного зразка;

(и) розробку необхідних змін у дизайн документів (у разі потреби).

- (22) Також 22 листопада 2007 року Міністерством освіти і науки України було прийнято наказ № 1023, яким затверджено центральним вузлом ІВС «Освіта» вузол, створений на базі Інституту.
- (23) Відповідно до підпункту 1 пункту 1 розділу II Положення про студентські (учнівські) квитки державного зразка, затвердженого Наказом (далі – Положення), виконавцем замовлення на створення квитків та виготовлення їх карток (далі – Виконавець) можуть бути особи, що в установленому законодавством порядку набули статусу інформаційно-виробничого вузла та в разі виробництва і персоналізації платіжних карток відповідають вимогам платіжних систем, що підтверджується відповідними документами зазначених систем.
- (24) **Виконавець замовлення визначається замовником шляхом укладання з ним договорів з урахуванням вимог цього Положення та законодавства України.**
- (25) Згідно з пунктом 3 розділу I Положення замовниками квитків та їх карток можуть бути: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, акредитовані у встановленому законодавством порядку навчальні заклади незалежно від їх підпорядкування та форми власності, а також інформаційні або інформаційно-виробничі вузли на підставі відповідних договорів.
- (26) Відповідно до пункту 2 розділу I Положення:
- (а) **інформаційний або інформаційно-виробничий вузол** – це вузол ІВС «ОСВІТА», визначений згідно з Положенням про Вузли державної інформаційно-виробничої системи для інформаційного та документарного забезпечення фізичних і юридичних осіб даними з питань освіти (ІВС «ОСВІТА»), затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 15 грудня 2004 року № 939, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 29 грудня 2004 року за № 1669/10268 (із змінами) (далі – Положення про Вузли);
- (б) **інформаційно-технічний адміністратор ІВС «ОСВІТА»** (далі – інформаційно-технічний адміністратор) – визначена відповідно до законодавства України юридична особа, яка забезпечує впровадження спеціалізованого програмного забезпечення, технічне ведення державної інформаційно-виробничої системи для інформаційного та документарного забезпечення фізичних і юридичних осіб даними з питань освіти (далі – ІВС «ОСВІТА») та структурну систематизацію інформації, з якою Міністерство освіти і науки України або уповноважений ним орган укладає договір про виконання функцій інформаційно-технічного адміністратора.
- (27) Згідно з пунктом 1.6 Положення про Вузли створення інформаційно-виробничого вузла ІВС «ОСВІТА» здійснюється на основі письмової заяви суб'єкта господарювання, яка може подаватись як в управління освіти і науки обласної державної адміністрації, так і безпосередньо до Міністерства освіти і науки та оформлюється наказом Міністерства освіти і науки.
- (28) Відповідно до пункту 3.1 Положення про Вузли для провадження діяльності відповідно до свого призначення та для передавання/приймання інформації в електронній формі, з

метою забезпечення конфіденційності, стабільності та достовірності інформації, яка подається, вузол ІВС «ОСВІТА» повинен бути зареєстрований в інформаційно-технічного адміністратора ІВС «ОСВІТА», який повинен видати електронні ключі та сертифікати електронних ключів.

- (29) Згідно з пунктом 3.2 Положення про Вузли для виготовлення пластикових карток учнівських та студентських квитків вузли повинні мати статус інформаційно-виробничого вузла, якого може набути вузол з іншим статусом (вузол збору даних, інформаційний вузол), якщо він, зокрема, має позитивний висновок Уповноваженого органу (ДП «Інфоресурс», пункт 2 наказу Міністерства освіти і науки України від 15.12.2004 № 939) щодо відповідності продукції інформаційно-виробничого вузла встановленим технічним вимогам.

III. ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ НА РИНКУ

- (30) Учасниками договірних відносин на ринку є насамперед Інститут та інформаційно-виробничі вузли. За інформацією ДП «Інфоресурс» (лист від 15.03.2016 № 01.01-12/298, вх. № 8-01/2438 від 17.03.2016), згідно з позитивними висновками про відповідність інформаційно-виробничих комплексів вимогам, що встановлені Наказом, для виготовлення карток квитків, які надало ДП «Інфоресурс» за результатами проведених аналізів та оцінок якості пластикових карток, виготовлення студентських (учнівських) квитків державного зразка здійснюють такі інформаційно-виробничі вузли:
- (а) Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет» (висновок ДП «Інфоресурс» від 01.09.2014 № 01.01 – 14/876);
 - (б) Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (висновок ДП «Інфоресурс» від 08.10.2014 № 01.01 – 14/1261/1);
 - (в) Київський університет імені Бориса Грінченка (висновок ДП «Інфоресурс» від 08.12.2015 № 01.01 – 12/1402);
 - (г) Національний університет «Львівська політехніка» (висновок ДП «Інфоресурс» від 08.09.2014 № 01.01 – 14/972);
 - (д) Одеська національна морська академія (висновки ДП «Інфоресурс» від 16.11.2015 № 01.01 – 14/1329 про невідповідність та від 11.09.2014 № 01.01 – 14/1020 про відповідність);
 - (е) Інститут (ПрАТ «Науково-дослідний інститут прикладних інформаційних технологій») (висновок ДП «Інфоресурс» від 19.03.2014 № 1);
 - (ж) товариство з обмеженою відповідальністю «Науково-виробниче підприємство «Обласний інформаційний центр прикладних та інформаційних технологій (ТОВ «Обласний Дніпропетровський центр прикладних інформаційних технологій»)» (висновок ДП «Інфоресурс» від 01.09.2014 № 01.01 – 14/877);
 - (з) товариство з обмеженою відповідальністю «Регіональний центр «Студсервіс»» (висновок ДП «Інфоресурс» від 01.09.2014 № 01.01 – 14/875);
 - (и) СП «Макрохем-Україна» (висновок ДП «Інфоресурс» від 10.08.15 № 01.01 – 12/985).
- (31) Основною особливістю договірних відносин на ринку є подвійний статус Інституту, який, з однієї сторони, є інформаційно-технічним адміністратором ІВС «ОСВІТА», наділеним відповідними повноваженнями МОН, а з другої – учасником ринку (інформаційно-виробничим вузлом, що здійснює діяльність з виготовлення студентських (учнівських) квитків).
- (32) При цьому Інститут укладає низку договорів з іншими учасниками ринку, а саме:

Договір про надання послуг з інформаційного супроводження, пов'язаних з базами даних

- (33) Відповідно до інформації, наданої Інститутом (лист від 18.03.2016 № 80/АМК, вх. № 8-130/2768 від 25.03.2016), в основу механізму взаємодії між інформаційно-технічним адміністратором ІВС «ОСВІТА» (Інститут) та інформаційно-виробничим вузлом ІВС «ОСВІТА», під час виконання останнім замовлення щодо виготовлення (видачі) карток студентських квитків, покладено інформаційний обмін відповідно до Положення про Вузли та положень договору про надання послуг з інформаційного супроводження, пов'язаних з базами даних.
- (34) За інформацією Інституту (лист від 30.01.2017 № 21, вх. № 8-01/1016 від 02.02.2017), інформаційно-виробничий вузол може укласти два окремих двосторонніх договори: один – з ДП «Інфоресурс», другий – з Інститутом, або один тристоронній договір. Укладання тристороннього договору або відповідних двосторонніх договорів регламентується Наказом, Положенням про Вузли, Положенням про ІВС «ОСВІТА».
- (35) Для можливості виготовлення студентських (учнівських) квитків необхідним є укладання інформаційно-виробничим вузлом договору з Інститутом та ДП «Інфоресурс» про надання послуг з інформаційного супроводження, пов'язаних з базами даних. Положення договору є типовими.

Ліцензійний договір

- (36) Між Інститутом та всіма інформаційно-виробничими вузлами укладався/укладається ліцензійний договір на використання програмно-технологічного комплексу «Програмний комплекс для виготовлення та обліку документів з персональними даними», необхідного для виготовлення карток студентських (учнівських) квитків.
- (37) Під час опитування інформаційно-виробничі вузли повідомили, що їм не відомі інші суб'єкти господарювання, які надають для використання або у власність програмне забезпечення для виготовлення (виробництва) студентських (учнівських) квитків.
- (38) За інформацією Інституту (лист від 30.01.2017 № 21, вх. № 8-01/1016 від 02.02.2017), за тристороннім договором Інститут надає інформаційно-виробничому вузлу програмне забезпечення, необхідне для збору інформації для виготовлення студентських (учнівських) квитків, за ліцензійним договором Інститут надає інформаційно-виробничому вузлу програмне забезпечення для безпосереднього виготовлення (виробництва) студентських (учнівських) квитків. Програмне забезпечення, яке надається інформаційно-виробничому вузлу за тристороннім договором, не є тим самим продуктом, право на використання якого Інститут надає інформаційно-виробничому вузлу за ліцензійним договором.
- (39) Отже, необхідною умовою для можливості виготовлення студентських (учнівських) квитків є укладення між Інститутом та інформаційно-виробничими вузлами договору про надання послуг з інформаційного супроводження, пов'язаних з базами даних, та ліцензійного договору на використання програмного комплексу для виготовлення та обліку документів з персональними даними. При цьому Інститут одночасно є інформаційно-технічним адміністратором ІВС «ОСВІТА» та інформаційно-виробничим вузлом, що здійснює діяльність з виготовлення студентських (учнівських) квитків.

Консультаційні послуги на тему «Робота з Програмно-технологічним комплексом «Програмний комплекс для виготовлення та обліку документів з персональними даними»

- (40) Крім цього, Інститут на умовах договору надає інформаційно-виробничим вузам консультаційні послуги на тему «Робота з Програмно-технологічним комплексом «Програмний комплекс для виготовлення та обліку документів з персональними даними».

Договір комерційної концесії (франчайзингу)

- (41) Між Інститутом та окремими інформаційно-виробничими вузами (Національний університет «Львівська політехніка», Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет», ТОВ «Регіональний центр «Студсервіс», ТОВ «Обласний Дніпропетровський центр прикладних інформаційних технологій») у 2015 році укладався договір комерційної концесії (франчайзингу).
- (42) Предметом договору є передані Інститутом (Правоволоділець) права на використання комерційної таємниці Правоволоділця – інформації щодо промислового і комерційного досвіду виготовлення пластикових карток студентських (учнівських) квитків; право на ліцензійне використання програмного комплексу згідно з ліцензійною угодою.
- (43) Відповідно до умов цього договору Правоволоділець зобов'язаний: передати Користувачеві технічну і комерційну документацію та надати іншу інформацію, необхідну Користувачеві для здійснення наданих йому прав; провести інструктаж Користувача та його персоналу з питань, які пов'язані із здійсненням вказаних прав; надавати Користувачеві постійне технічне та консультативне сприяння з питань діяльності, яка здійснюється в рамках цього Договору; організувати навчання і підвищення кваліфікації персоналу Користувача (у разі необхідності – з проведенням відповідної атестації).
- (44) У межах положень ліцензійної угоди до договору комерційної концесії (франчайзингу) Інститут надає ліцензію на використання програмного комплексу «Вузол ІВС «ОСВІТА» та програмного забезпечення корпорації Oracle, що входить до складу комплексу програм, яка дозволяє їх використання на одній станції або сервері. Угода надає право на експлуатацію програмного продукту та програмного забезпечення корпорації Oracle у власне, неподільне користування без права передачі його іншій особі.
- (45) Друк лицьової сторони студентського (учнівського) квитка оформлюється договором підряду між Інститутом та інформаційно-виробничим вузлом, відповідно до якого Інститут здійснює друк лицьової сторони пластикових карток студентських (учнівських) квитків у кількості, замовленій інформаційно-виробничим вузлом.

Вартість послуг Інституту щодо виготовлення студентського (учнівського) квитка

- (46) У сукупності платними послугами, які надає Інститут інформаційно-виробничим вузам, є:

Інформаційне супроводження, пов'язане з базами даних	10,74 грн (за кожен квиток)
Ліцензія на право використання Програмно-технологічного комплексу «Програмний комплекс для виготовлення та обліку документів з персональними даними»	12 000 грн (на рік) (2016 рік) 8 100 грн (2015 рік)
Консультаційні послуги на тему «Робота з Програмно-	5 400 грн (разова послуга)

технологічним комплексом «Програмний комплекс для виготовлення та обліку документів з персональними даними»	
Друк лицьової сторони квитка	7,20 грн (за кожен квиток)

- (47) При цьому за інформацією, наданою інформаційно-виробничими вузлами, програмне забезпечення, за допомогою якого здійснюється друк лицьової сторони студентських (учнівських) квитків, за своєю природою є частиною програмного забезпечення, за використання якого інформаційно-виробничий вузол сплачує ліцензійну винагороду.
- (48) Отже, суб'єкти господарювання – учасники ринку фактично залежать від Інституту та мають вступати в договірні відносини з ним, оскільки не мають реальної альтернативи для самостійного виготовлення студентських (учнівських) квитків з використанням власного програмного забезпечення, адже повноваженням останнього, яким він наділений МОН, є розробка, впровадження і супроводження програмного забезпечення для виготовлення студентських та учнівських квитків в інформаційно-виробничих вузлах Системи, розробка та впровадження автоматизованої системи ліцензування й акредитації інформаційно-виробничих вузлів Системи, розробка, впровадження та супроводження програмного забезпечення для вузлів Системи тощо.

IV. ВПЛИВ ДІЙ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ НА СТАНОВИЩЕ ІНСТИТУТУ НА РИНКУ

- (49) Результатом дій МОН у формі прийняття підзаконного акта та укладення відповідного договору з Інститутом є закріплення за останнім особливого статусу: інформаційно-технічного адміністратора ІВС «ОСВІТА», центрального вузла ІВС «ОСВІТА» та інформаційно-виробничого вузла, який у свою чергу може надавати послуги з виготовлення студентських (учнівських) квитків державного зразка.
- (50) Так, для надання послуг з виготовлення студентських (учнівських) квитків суб'єкту господарювання, що має намір їх надавати, як випливає з аналізу положень наказу Міністерства освіти і науки України від 25.10.2013 № 1474 та наявної у матеріалах справи інформації, слід:
- (а) мати достатнє інформаційне та технічне оснащення, відповідний апаратно-технічний комплекс для виготовлення пластикових карток студентських (учнівських) квитків;
 - (б) працівники суб'єкта господарювання, що безпосередньо обслуговують інформаційні процеси, повинні мати не менше ніж 2-річний досвід роботи у сфері інформаційного та документарного забезпечення осіб даними з питань освіти;
 - (в) подати письмову заяву як до управління освіти і науки обласної державної адміністрації, так і безпосередньо до Міністерства освіти і науки;
 - (г) отримати позитивний висновок ДП «Інфоресурс» щодо відповідності продукції інформаційно-виробничого вузла встановленим технічним вимогам;
 - (д) отримати статус інформаційно-виробничого вузла;
 - (е) зареєструватись в інформаційно-технічного адміністратора ІВС «Освіта» (Інститут);
 - (ж) отримати в інформаційно-технічного адміністратора ІВС «Освіта» (Інститут) електронні ключі та сертифікати електронних ключів;
 - (з) укласти договір з Інститутом та ДП «Інфоресурс» про надання послуг з інформаційного супроводження, пов'язаних з базами даних;
 - (и) укласти з Інститутом ліцензійний договір на використання програмно-технологічного комплексу «Програмний комплекс для виготовлення та обліку документів з персональними даними», необхідного для виготовлення карток студентських (учнівських) квитків;

- (к) укласти з Інститутом договір про надання останнім консультаційних послуг на тему «Робота з Програмно-технологічним комплексом «Програмний комплекс для виготовлення та обліку документів з персональними даними» (за необхідності);
 - (л) укласти з Інститутом договір комерційної концесії (франчайзингу), предметом якого є передані Інститутом (Правоволоділець) права на використання комерційної таємниці Правоволоділця – інформації щодо промислового і комерційного досвіду виготовлення пластикових карток студентських (учнівських) квитків; право на ліцензійне використання програмного комплексу згідно з ліцензійною угодою;
 - (м) укласти з Інститутом договір підяду, згідно з яким останній здійснює друк лицьової сторони карток студентських (учнівських) квитків (за необхідності).
- (51) Враховуючи те, що договори між учасниками ринку та Інститутом, наявність яких є необхідною для здійснення діяльності на ринку та без яких виготовлення студентських (учнівських) квитків є неможливим, укладаються останнім на визначений термін не більше року, то необхідність подолання більшої частини бар'єрів не є одноразовим заходом. Кожного разу після закінчення терміну дії договору учасник ринку втрачає право здійснювати діяльність та набуває його знов після укладення нових договорів Інститутом.
- (52) Враховуючи зазначене, Інститут має можливість впливати на кількість учасників, що діють на ринку, усувати окремих учасників ринку шляхом відмови в підписанні нових договорів та/або затягуванні процедури підписання.
- (53) Строки, протягом яких Інститут укладає договори із суб'єктами господарювання (потенційними та/або наявними учасниками ринку), мають важливе значення з огляду на сезонність попиту, який характеризується особливою концентрацією саме перед початком нового навчального року, коли навчальним закладам вже відомі дані та кількість студентів (учнів), що будуть у них навчатись у наступному навчальному році. Також затримки з виготовленням студентських (учнівських) квитків призводять до вкрай негативних наслідків як для студентів (учнів), що не мають можливості без них скористатись гарантованими державою пільгами, так і для репутації навчальних закладів та для держави в цілому, з огляду на важливість забезпечення практичної реалізації студентами (учнями) наданих державою прав.
- (54) При цьому Інститут має ринкову владу на ринку виготовлення студентських (учнівських) квитків, що полягає в такому:
- (а) інформаційно-виробничі вузли (суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність на зазначеному ринку) у питаннях своєї діяльності як вузлів підпорядковані центральному вузлу (Інституту);
 - (б) Інститут наділений повноваженнями щодо допуску суб'єктів господарювання (потенційних конкурентів) на ринок, які описані в попередньому розділі;
 - (в) Інститут, на відміну від своїх конкурентів, є інформаційно-технічним адміністратором ІВС «ОСВІТА»;
 - (г) Інститут, на відміну від своїх конкурентів – вузлів нижчого рівня, знаходиться на найвищому рівні ієрархічної функціональної структури ІВС «ОСВІТА» та є центральним вузлом;
 - (д) Інститут, на відміну від своїх конкурентів, наділений додатковими повноваженнями щодо забезпечення створення спеціалізованого програмного забезпечення, технічного ведення ІВС «ОСВІТА» та структурної систематизації інформації;
 - (е) Інститут, на відміну від своїх конкурентів, може проводити моніторинг діяльності підпорядкованих вузлів (у тому числі вузлів своїх конкурентів) виключно в рамках їхніх функціональних обов'язків, що пов'язані з господарською діяльністю останніх на

ринку послуг з виготовлення студентських (учнівських) квитків, а при виявленні порушень – інформувати ДП «Інфоресурс»;

- (ж) на зазначеному ринку, крім господарської діяльності з надання послуг щодо виготовлення студентських (учнівських) квитків, головним призначенням Інституту є збір, аналіз, передача інформації стосовно освітянської діяльності навчальних закладів, даних про їхніх студентів, учнів та випускників, адміністрування процесу ведення та наповнення централізованого банку даних Міністерства освіти і науки та ін.;
 - (з) Інститут, як центральний вузол та інформаційно-технічний адміністратор, володіє інформацією щодо учасників ринку, замовників, укладених договорів між суб'єктами господарювання – надавачами послуг та навчальними закладами, як замовниками, обсягу замовлень та ін.;
 - (и) Інститут має можливість усунення конкурентів з ринку шляхом розірвання/відмови продовження дії договорів, без укладення яких надання послуг є неможливим, а також користуючись іншими повноваженням як інформаційно-технічний адміністратор – центральний вузол;
 - (к) Інститут має можливість впливати на вартість послуги виготовлення студентських (учнівських) квитків шляхом встановлення вартості своїх послуг, що надаються виключно Інститутом учасникам ринку за договорами, зазначеними вище, та становлять близько 30 відсотків вартості квитка.
- (55) Враховуючи вищевикладене, Інститут, як учасник ринку послуг з виготовлення студентських (учнівських) квитків, наділений ринковою (монопольною) владою, що полягає у його здатності визначати та суттєво впливати на умови обороту товару (послуга з виготовлення студентських (учнівських) квитків) на ринку, не допускати, усувати та обмежувати конкуренцію.
- (56) Отже, маючи ринкову владу, Інститут не зазнає значної конкуренції на ринку виготовлення студентських (учнівських) квитків унаслідок наявності бар'єрів доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, подолання яких останніми, зокрема, залежить від самого Інституту, та наявності в Інституті ексклюзивних повноважень як інформаційно-технічного адміністратора та центрального вузла, що надають йому можливість впливати на умови обороту товару на ринку та конкуренцію на ньому.
- (57) Суб'єкти господарювання – надавачі послуг з виготовлення студентських (учнівських) квитків обмежені в можливості впливати на умови обороту товару на ринку, оскільки ринкова влада належить Інституту як учаснику ринку, інформаційно-технічному адміністратору та центральному вузлу. За відмови Інститутом у допуску суб'єкта господарювання на ринок або розірвання та/або відмови в продовженні договорів останньому, учасника буде усунено з ринку до врегулювання взаємовідносин з Інститутом. Також учасники ринку обмежені в можливості впливати на вартість послуг, оскільки приблизно 30 відсотків вартості становить ціна послуг, які Інститут надає учасникам та одночасно є учасником ринку та конкурує за споживача разом із суб'єктами господарювання, на вартість послуг яких він має можливість впливати.
- (58) Інститут здобуває переваги над іншими не завдяки власним досягненням, а внаслідок дії зовнішніх ринкових факторів, одним із яких є рішення державного органу влади.
- (59) Можна констатувати певні переваги Інституту на ринку, які полягають у закріпленні на рівні держави для цього учасника ринку переваг та ексклюзивних функцій, наданих на нормативному рівні та про які вже зазначено раніше.
- (60) Такі дії та бездіяльність МОН свідчать про надання переваг Інституту, що прямо порушує принципи конкурентного законодавства, передбаченого статтями 4, 16 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

- (61) З метою запобігання вчиненню учасниками ринку виготовлення карток студентських (учнівських) квитків порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а також припинення дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію, керуючись пунктом 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Антимонопольний комітет України надає Міністерству освіти і науки України такі обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Ужити заходів для створення рівних конкурентних умов для учасників ринку виготовлення карток студентських (учнівських) квитків, у тому числі, але не обмежуючись, шляхом розмежування функцій приватного акціонерного товариства «Науково-дослідний інститут прикладних інформаційних технологій» як інформаційно-технічного адміністратора ІВС «ОСВІТА», з однієї сторони, та інформаційно-виробничого вузла, що може надавати послуги з виготовлення карток студентських (учнівських) квитків державного зразка – з другої.

Про результати розгляду цих рекомендацій повідомити Антимонопольний комітет України у 30-денний строк з дня їх отримання.

Головуючий –
перший заступник Голови Комітету –
державний уповноважений

М. НІЖНИК